

اخلاق دینی و قرآنی
در شعر فارسی

Copyright Protected

دکتر محمد رضا بختیاری
عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور

اخلاق دینی و قرآنی در شعر فارسی

نگارش:

دکتر محمدرضا بختیاری

عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور ارومیه

۱۳۹۶

سرشناسه: بختیاری، محمدرضا، ۱۳۴۲

عنوان: اخلاق دینی و قرآنی در شعر فارسی

پدیدآور: محمدرضا بختیاری

مشخصات نشر: ارومیه، انتشارات میلاد سرخ، ۱۳۹۳

مشخصات ظاهری: ۲۸۷ص

شابک: ۰ - ۱ - ۹۲۵۹۴ - ۶۰۰ - ۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

موضوع: اخلاق اسلامی در ادبیات

موضوع: ادبیات و اخلاق

رده بندی کنگره: : pir ۳۵۴۸ / ب ۳ الف ۳ ۱۳۹۳

رده بندی دیویی: ۸ فا ۰۰۹ / ۱

شماره کتابشناسی ملی: ۳۴۵۰۲۶۱

انتشارات
میلاد
تاسیس ۱۳۸۱

عنوان: اخلاق دینی و قرآنی در شعر فارسی

ناشر: میلاد سرخ

ویراستار: شیوا مصطفی‌زاده (کارشناس ارشد و مدرس)

صفحه‌آرا: مسیحا

سال انتشار: ۱۳۹۶

نوبت چاپ: نخست ۱۰۰۰ جلد

قطع: وزیری

قیمت: ۳۴۰۰۰۰ ریال

آدرس نشر ارومیه: انتشارات میلاد سرخ - کدپستی (۵۷۱۴۶۱۷۹۶۴) تلفن ۰۹۱۴۳۱۵۳۰۱۰

۰۴۴۳۲۲۵۶۱۲۶

www.dr-bakhtiary.com

info@dr-bakhtiary.com

Copyright Protected

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲۳.....	سپاس.....
۲۵.....	پیشگفتار.....
۲۸.....	اخلاق در قابوسنامه.....
۲۸.....	ایمان به خدا.....
۳۰.....	پرهیز از دوستان بدکردار.....
۳۱.....	پرهیز از امیال نفسانی.....
۳۱.....	دعا در قرآن.....
۳۲.....	تمام کردن نیکی به دیگران.....
۳۴.....	وفای به عهد و پیمان.....
۳۴.....	وارد شدن در میان بندگان.....
۳۴.....	پرهیز از تنگ چشمی.....
۳۵.....	احترام به پیامبر اکرم (ص).....
۳۵.....	پرده پوششی از گناهان دیگران.....
۳۵.....	پرهیز از نومیدی.....
۳۶.....	یاد کردن خدا.....
۳۷.....	بازگشت به خدا.....
۳۸.....	طلب بخشش و رحمت از خداوند.....
۴۰.....	استجاب دعا.....
۴۱.....	طلب آمرزش از خدا.....
۴۲.....	وفاداری به سوگند.....
۴۲.....	نیکان.....
۴۲.....	تسلیم شدن در مقابل خداوند.....
۴۴.....	سخت گیری با کفار.....
۴۴.....	صبر و شکیبایی.....
۴۴.....	توجه به اصالت انسان، پرهیز از آرزوهای دست نیافتنی.....
۴۵.....	طلب دانش.....
۴۶.....	مبارزه با نفس.....
۴۷.....	ارزشمند ترین کار انسان، خواندن است.....

قرض دادن.....	۴۸
نماز را به پا دارید.....	۴۹
جهالت انسان.....	۵۰
نفقه دادن.....	۵۱
کسب علم و خردورزی.....	۵۱
خداوند علیم است.....	۵۱
زیاده خواهی شما را به غفلت نکشانند.....	۵۲
مشورت در کار.....	۵۳
تربیت نیکو.....	۵۳
پرهیز از بدگمان.....	۵۴
هشیاری.....	۵۴
تقوای الهی.....	۵۵
خداوند برای بنده اش بهترین است.....	۵۵
انتظار مصیبت بزرگی است.....	۵۶
نعمت های خداوند بی شمار است.....	۵۶
انسان نیازمند خداست.....	۵۶
خدا را یاری کنید تا.....	۵۷
کم گوی و گزیده گوی چون در.....	۵۷
از اندرز گویان عبرت آموزید.....	۵۷
انسان حریص است.....	۵۸
انسان عجول است.....	۵۸
مختصران و کم مایگان.....	۵۸
خاموشی در تلاوت قرآن.....	۵۹
نظاره کنید.....	۵۹
از ظن دور باشید.....	۶۰
عهد و پیمان.....	۶۰
بخشش کنید.....	۶۱
مبارزه با جادوی وسوسه.....	۶۱
اعتدال در رفتار.....	۶۲
اموال و فرزندان وسایل آزمایش هستند.....	۶۳

- ۶۳..... دنیا سایه ای بیش نیست
- ۶۳..... دنیا بازیچه است
- ۶۴..... دنیا متاعی اندک است
- ۶۴..... همه مردم فانی هستند
- ۶۴..... از صفات خداوند تبارک و تعالی
- ۶۵..... گاهی شیطان از مردم بیزار می شود
- ۶۵..... خداوند به بندگان نزدیک است
- ۶۶..... وفای به عهد
- ۶۷..... ای مردم به عهد من وفا کنید
- ۶۷..... کسانی که دلشان چون سنگ است
- ۶۷..... خداوند نیرنگ دروغگویان را سست می کند
- ۶۸..... نماز را ترک نکنید
- ۶۸..... از بلندی آرزوها دوری کنید
- ۶۸..... مرگ شما را درمی یابد
- ۶۹..... پرهیزکاری
- ۶۹..... سکوت
- ۶۹..... دلیری
- ۶۹..... آفرین خدا بر انسان
- ۷۰..... کردار نیک همواره ماندگار است
- ۷۰..... به پایان بردن کارها به عهده خداوند است
- ۷۱..... سرنوشت انسان به امر خداست
- ۷۱..... پیامبران الهی راهنما شدند
- ۷۱..... درد دل خود را با خدا بگویید
- ۷۲..... خدا از مشرکان بیزار است
- ۷۲..... شروع کار با نام خدا
- ۷۳..... جریان کار ما با نام خداست
- ۷۳..... سپاسگزار نعمت های الهی باشید
- ۷۳..... حق، دروغ را باطل می کند
- ۷۴..... کرامت انسان ها، با هم تفاوت دارد
- ۷۴..... گروهی از انسان ها برتر از دیگران هستند

- ۷۴..... بزرگواری انسان
- ۷۵..... شادی و اندوه انسان از خداست
- ۷۵..... کشتگان راه خدا، زندگانند
- ۷۶..... گمراهان مانند چهارپایان هستند.....
- ۷۶..... جهاد با کفار
- ۷۷..... پستی مقام آدمی
- ۷۷..... دشمن ترین دشمن انسان کیست ؟
- ۷۸..... توبه کنندگان عابدانند.....
- ۷۸..... روز قیامت برانگیخته می شوید.....
- ۷۸..... توصیه به داشتن اخلاق الهی
- ۷۹..... شهوت زیرکی را از بین می برد
- ۸۰..... شکستن دل انسان
- ۸۰..... روزه بگیریید
- ۸۰..... رها کردن نفس
- ۸۱..... روش زندگی و مرگ انسان
- ۸۱..... به فکر مرگ باشید
- ۸۱..... همدردی با فقیران
- ۸۲..... دوری از فخر فروشی.....
- ۸۲..... توصیه به صبر
- ۸۲..... به درگاه خداوند توجه کنید
- ۸۳..... توکل به خدا
- ۸۴..... هر جا روی کنید خدا آنجاست
- ۸۴..... یار غار
- ۸۴..... خداوندا، ما را ثابت قدم بدار
- ۸۵..... از خدا بترس
- ۸۵..... با آمدن قضا، دنیا تنگ می شود.....
- ۸۵..... با آمدن قضا، چشم نابینا می شود.....
- ۸۶..... پیکار با کافران.....
- ۸۷..... قصاص در اسلام.....
- ۸۷..... پدیده های طبیعی نشانه هایی برای راهنمایی بشر

۸۷	جماعت رحمت است
۸۸	سررشته بلایای دنیوی
۸۹	دوستی با خدا
۸۹	پرهیز از حذر
۸۹	حریص به دنیا بی بهره است
۹۰	دور اندیشی بدگمانی است
۹۰	خدا برای انسان کافی است
۹۱	حسد دشمن نیکی های انسان است
۹۱	دوستی شهوات
۹۱	رسیدن به کامیابی ها
۹۲	به سوی حق بیاید
۹۲	حق آشکار است
۹۲	خدا، اندوه را از انسان دور می کند
۹۳	خجالت مانع ایمان است
۹۳	اخلاقیت و مباحث دینی در آثار سعدی
۹۴	راز ماندگاری دیوان حافظ
۹۵	در ازل پرتو حسنت ز تجلی دم زد
۹۶	عشق پیدا شد و آتش به همه عالم زد
۹۶	عاقبت منزل ما وادی خاموشان است
۹۷	نکات اخلاقی در شعر حافظ
۹۸	اظهار نفرت از زهدان و ریاکاران
۹۸	توجه به دعا
۹۸	ازبر بودن قرآن
۹۸	توجه به نکات دینی
۹۸	توکل بر خدا در اشعار حافظ
۱۰۰	بلند همتی در اشعار حافظ
۱۰۱	وعده الهی حق است
۱۰۱	پروین اعتصامی و اشاره به آیات قرآنی
۱۰۲	زهد
۱۰۳	تواضع

۱۰۳	توبه در اشعار حافظ
۱۰۳	پرهیز از ریاکاری
۱۰۶	در گوشه امید
۱۰۶	بی ارزشی دنیا
۱۰۷	به دنیای پست دل نبندید
۱۰۸	به یاد مرگ بودن
۱۰۹	روز واقعه
۱۰۹	به دست آوردن توفیقات الهی
۱۱۰	غنیمت دانستن فرصت ها
۱۱۱	غنیمت دانستن فرصت امروز
۱۱۲	فصل بهار
۱۱۲	دم غنیمت است
۱۱۳	امید رسیدن به کمال و کنار زدن موانع
۱۱۴	در هوای وصل
۱۱۴	امیدوار باشید که به محبوب خواهید رسید
۱۱۵	جایگاه مفاهیم اخلاقی در شعر معاصر
۱۱۵	اخلاق در بین شاعران معاصر
۱۱۷	نگرشی به جنبه های اخلاقی شعر در ظهور اسلام
۱۱۸	ابو العتاهیه
۱۱۸	تاریخچه شعر اخلاقی
۱۱۹	نکات اخلاقی دیگر در شعر فارسی
۱۱۹	شرم و حیا برخاسته از دیانت است
۱۲۰	شتاب برای نماز از توصیه های قرآن است
۱۲۰	زیانمند همواره حسرت زده است
۱۲۱	دانش اندوزی
۱۲۱	روزی انسان از جانب خداست
۱۲۱	مرگ و زندگی از آن خداست
۱۲۲	آفرینش انسان با خمیر مایه گل
۱۲۲	میان روی در کارها
۱۲۲	بهترین مردمان چه کسانی هستند؟

- پرهیز از تنبلی ۱۲۳
- رهایی از نفس و برگشتن به خدا ۱۲۳
- روزگار زخم زنده است ۱۲۳
- دین، پند و اندرز است ۱۲۴
- پیشی گرفتن در بهره مندی از مغفرت خدا ۱۲۴
- پاک و منزّه بودن حضرت حق ۱۲۵
- تلاش انسان همواره در پیش خدا، جزا داده خواهد شد. ۱۲۵
- بخشنده‌گی انسان سود آوری دارد ۱۲۶
- فقر مایه سیاه رویی است ۱۲۷
- توصیه به مشورت ۱۲۷
- مشورت با زنان ۱۲۷
- صبر کلید گشایش است ۱۲۸
- راستگویی ۱۲۹
- صدقه دفع بلاست ۱۳۰
- آشتی میان مردم از توصیه های مهم اخلاقی قرآن است ۱۳۰
- توصیه به صلوات فرستادن بر پیامبر اکرم (ص) ۱۳۰
- پرهیز از گمان بد به خدا ۱۳۱
- شتاب برای انجام فرایض دینی و بپا داشتن نماز ۱۳۲
- بازگشت و توبه الهی ۱۳۲
- شناخت خدا ۱۳۳
- نام و یاد خدا عزیز است ۱۳۳
- قناعت و داشتن عزت نفس از اخلاقیات قرآنی است ۱۳۴
- ناپسند آمدن از چیزی دلیل بر کراهت نیست ۱۳۵
- عقل، پابند انسان است ۱۳۵
- عقل انسان را از پلیدی ها نهدی می کند ۱۳۶
- دانش زیبایی است ۱۳۷
- خیانتکاری و نابودی عمر ۱۳۷
- چشم فرو بستن از آرزوها ۱۳۸
- ارزش شروع کردن کار با نام خدا ۱۳۸
- تقوای الهی از توصیه های قرآن است ۱۳۸

- ۱۳۹ فکر چیزهای از دست رفته را نکنید.....
- ۱۳۹ جهت وارد شدن به خانه ها از درهایشان وارد شوید.....
- ۱۴۰ معامله با دیگران
- ۱۴۰ مردان خدا در بهشت خدا جاودانه اند
- ۱۴۰ پرداختن به عبادت
- ۱۴۱ ارزش انسان آزاده
- ۱۴۱ رعایت حجاب در خصوص زنان پیامبر اسلام (ص).....
- ۱۴۲ شکیبایی انسان در برابر مشکلات
- ۱۴۲ خدا به کرده های انسان جزا می دهد.....
- ۱۴۲ عبرت از روزگار
- ۱۴۳ گذشت از گناهان
- ۱۴۳ خدا بهترین نگهدارنده است
- ۱۴۳ در تجارت سود و زیان است
- ۱۴۴ قرض گرفتن، قیچی دوستی است
- ۱۴۴ از فقر، کفر حاصل می شود
- ۱۴۵ الکاسب حبیب الله
- ۱۴۵ انسانی که گمراهتر از چهار پایان است
- ۱۴۶ آفرینش انسان از گل
- ۱۴۶ سجده نکردن به خدا، کافری است
- ۱۴۶ سخن حق را تکذیب نکنید.....
- ۱۴۷ انسان کرامت دارد
- ۱۴۷ فضایل اخلاقی و خوبی کریمانه پیامبر اکرم (ص).....
- ۱۴۸ ناسپاسی و کفران نعمت انسان
- ۱۴۸ ظاهر و باطن انسان متفاوت است
- ۱۴۸ سرنوشت هر آنچه باشد، اتفاق می افتد
- ۱۴۹ روز قیامت، راه گریزی نیست
- ۱۴۹ آزمند، محروم است.....
- ۱۴۹ عقل سالم در بدن سالم است.....
- ۱۵۰ راز خود را با کسی در میان مگذار
- ۱۵۰ گناه هرکسی متوجه خودش است.....

- ۱۵۰ جز خدا، همه باطل است
- ۱۵۰ آدم های نمکین، نیکو هستند
- ۱۵۱ به جز خدا همه چیز نابود شدنی هستند
- ۱۵۱ مسوول بودن انسان
- ۱۵۲ از روزی حلال، ارتزاق کنید
- ۱۵۲ انسان آنگونه که زندگی می کند، انسان نیز خواهد مرد
- ۱۵۳ احسان خود را نسبت به دیگران تمام کنید
- ۱۵۳ نقش دانش و آموزش در کودکان
- ۱۵۴ به خویشاوندان خود مباحثات نکنید
- ۱۵۴ اندوهگین نباش
- ۱۵۵ خویشان را از خود دور مساز
- ۱۵۵ اسراف نکنید
- ۱۵۶ پرهیز از سرکشی
- ۱۵۶ گذشت نکردن کافران
- ۱۵۶ چشیدن سختی ها، فهمیدن آن است
- ۱۵۷ تجارت با خداوند، خسران ندارد
- ۱۵۷ در صورت انفاق به پاداش الهی خواهید رسید
- ۱۵۸ شادی و غم در کنار هم هستند
- ۱۵۸ انسان همواره به کار ناشایست خود اصرار دارد
- ۱۵۸ نعمت های خدا بی شمار است
- ۱۵۹ یقین داشتن به خداوند متعال
- ۱۵۹ اگر محمد(ص) نبود دنیا را خلق نمی کردم
- ۱۶۰ برتری خردمندان
- ۱۶۰ دوستان خدا در آرامش خواهند بود
- ۱۶۰ پشیمانی سودی ندارد
- ۱۶۱ بر کور ایرادی نیست
- ۱۶۱ مامور، معذور است
- ۱۶۱ تمام وجود عارفان تجلی خداست
- ۱۶۲ پاداش هر کسی به اندازه عملش می باشد
- ۱۶۲ شمشیر زبان برنده تر است

- ۱۶۳ نعمت های خدا بی شمار است.
- ۱۶۳ پیامبر رحمت الهی است.
- ۱۶۳ آنچه که از دست رفت، فراموش کن.
- ۱۶۴ بر دشمن شماتت نکنید.
- ۱۶۴ هدف از خلقت، بندگی خداست.
- ۱۶۴ اراده مطلق خداست.
- ۱۶۵ عبادت کردن خدا صرفاً بخاطر شایستگی اش.
- ۱۶۵ اخلاقیات در آثار سعدی.
- ۱۶۶ مغرور موجودات حضرت مصطفی (ص).
- ۱۶۶ ستار العیوب بودن خداوند رحمان.
- ۱۶۶ پرهیز از دوست ناشایست.
- ۱۶۷ نیکی و توشه آخرت.
- ۱۶۷ به دنیا دل میند که فانی است.
- ۱۶۷ دل به جهان آفرین بستن.
- ۱۶۷ تربیت نا اهلان.
- ۱۶۸ پرهیز از ظلم.
- ۱۶۹ انسان ها باهم برابرند.
- ۱۶۹ پرهیز از مردم آزاری.
- ۱۷۰ نام نیک داشتن.
- ۱۷۰ مودت با مردم.
- ۱۷۰ پرهیز از خود بینی.
- ۱۷۱ عالمان بی عمل.
- ۱۷۲ خداوند پوزش پذیر است.
- ۱۷۳ گذشته را فراموش کنید.
- ۱۷۳ مأمور گناهی ندارد.
- ۱۷۳ ثروت ها با صدقه کاهش نمی یابد.
- ۱۷۴ اندوه ها نابود نمی شوند.
- ۱۷۴ ارزش سخن با سخن است نه به صاحب سخن.
- ۱۷۴ پیامبر اکرم از روی هوای نفس سخن نمی گوید.
- ۱۷۵ هرچه کنی به خود کنی.

- ۱۷۵ رازی داری و امانت داری
- ۱۷۵ آدمی زیر زبانش نهفته است
- ۱۷۶ ارزش مشورت کردن
- ۱۷۶ پیامبر برای رحمت برانگیخته شد
- ۱۷۷ باهر دشواری آسانی است
- ۱۷۷ شکست خورده، نابود است
- ۱۷۷ هر چه مقلد باشد آن خواهد شد
- ۱۷۸ عاقبت تکبر
- ۱۷۸ وفای به عهد از توصیه های قرآن
- ۱۷۸ پرستیدن نام دیگران
- ۱۷۹ انجام کار نیک
- ۱۷۹ آزموده را آزمودن خطاست
- ۱۸۰ به کسی چاه مکن
- ۱۸۰ خدا روزی رسان است
- ۱۸۰ قرض دادن در راه خدا اجر مضاعف دارد
- ۱۸۱ هر کسی که پیامبر را دید، بی شک خدا را دیده است
- ۱۸۱ هرکسی صبر کند پیروز می گردد
- ۱۸۱ گاهی سکوت مایه نجات است
- ۱۸۲ گاهی بخشش، گستاخی می آورد
- ۱۸۲ عیادت از مریض، اجر شهید دارد
- ۱۸۳ کسی که زندگی می کند می میرد
- ۱۸۳ در راه شناخت خدا
- ۱۸۴ کسی که خود را شناخت، پس خدای خود را شناخته است
- ۱۸۴ هر که از خدا فرمان نبرد
- ۱۸۵ بخشش و نیکویی
- ۱۸۶ هر که با خدا باشد، خدا با اوست
- ۱۸۶ پرهیزگار کیست؟
- ۱۸۶ ولایت علی (ع)
- ۱۸۷ ارزش و مقام مراد و شیخ
- ۱۸۷ شاهان، برده ای بیش نیستند

- ۱۸۸ بخشی از شب نماز را بیادار.....
- ۱۸۸ کسی که با عشق بمیرد همیشه زنده است.....
- ۱۸۸ نیکی از خدا و بدی از نفس انسان است.....
- ۱۸۹ آدمی، زود نا امید می شود.....
- ۱۸۹ آغاز و منتهای برگشت انسان به سوی خداست.....
- ۱۹۰ طالبان دانش و مال دنیا،.....
- ۱۹۰ خدا اجابت کننده مضطربان است.....
- ۱۹۱ بهترین آدمی.....
- ۱۹۱ حسابرسی به اعمال خویش پیش از مرگ.....
- ۱۹۲ مرگ، زندگی است.....
- ۱۹۳ مومن پیوند دهنده دلهاست.....
- ۱۹۳ مومن مانند عود است.....
- ۱۹۴ مومنان برادر یکدیگرند.....
- ۱۹۴ مردمان همواره در خوابند.....
- ۱۹۵ روز قیامت چهره برخی شاد است.....
- ۱۹۵ روزی که سر مجرمان به زیر افکنده خواهد بود.....
- ۱۹۵ سبکباران رستگارانند.....
- ۱۹۵ همه موجودات یاد خدا می کنند.....
- ۱۹۶ خدا از رگ گردن به انسان نزدیکتر است.....
- ۱۹۶ خدا روزی رسان است.....
- ۱۹۶ خدا با دل های شکسته است.....
- ۱۹۷ پاداش کارکنندگان، نیکوست.....
- ۱۹۷ چه نیکو پاداشی است.....
- ۱۹۷ گور، نیکو دامادی است.....
- ۱۹۸ مال آدم صالح، نیکوست.....
- ۱۹۸ خدا بهترین مولا و نیکو یآوری است.....
- ۱۹۸ خواب، برادر مرگ است.....
- ۱۹۹ فراوان گریه کنید.....
- ۱۹۹ از روزی حلال بخورید.....
- ۱۹۹ یک مومن با هزارکس برابر است.....

- وقتی که انسان، واحسرتا می گوید، واخجلتا..... ۱۹۹
- فروتن باش..... ۲۰۰
- دعا کردن و یاد خدا..... ۲۰۱
- اجر و پاداش صابران بیشمار است..... ۲۰۱
- بی توجهی به دعوت خدا..... ۲۰۱
- واجبات را غنیمت شمار..... ۲۰۲
- کار نیک انجام دهید..... ۲۰۲
- جهاد در راه خدا..... ۲۰۲
- دوست بدار کسی را که دوستدار حضرت علی (ع) است..... ۲۰۳
- کسانی که ایمان آوردند، نیکوتر هستند..... ۲۰۴
- آهن را فرو فرستادیم برای مجازات..... ۲۰۴
- تمام موجودات تسبیح گوی خدا هستند..... ۲۰۴
- توصیه قرآن برای انجام دادن نماز..... ۲۰۵
- انسان با ستاره راهنمایی می شود..... ۲۰۵
- فرزند خصال خویشتن باش..... ۲۰۵
- نفس را رها کن..... ۲۰۵
- عزت و سر بلندی انسان از خداست..... ۲۰۶
- به خدا توکل کن..... ۲۰۶
- حمد و سپاس بیکران مر خدای را..... ۲۰۷
- مردم آگاهترین انتقال دهندگان خبر..... ۲۰۷
- خوش اخلاقی از نکات ارزشمند مفاهیم قرآنی است..... ۲۰۷
- قصاص در قرآن..... ۲۰۷
- نادانی، زشت است..... ۲۰۸
- روزگار زخم زنده است..... ۲۰۸
- اهمیت علم و دانش در مفاهیم قرآنی..... ۲۰۸
- برخی از مردم بالاتر از دیگران هستند..... ۲۰۸
- سلام بر کسانی که دنبال هدایت هستند..... ۲۰۸
- سپاسگزاری..... ۲۰۹
- آشتی بهتر است..... ۲۰۹

- ۲۰۹ خدا به انسان تصویر داد.
- ۲۱۰ قدرت عشق و عقل
- ۲۱۰ به سوی خدا برگرد
- ۲۱۰ عقل پایند آدمی است
- ۲۱۱ عمر به آدمی خیانتکار است
- ۲۱۱ عمر ناپایدار است
- ۲۱۱ عمر انسان پاینده نیست
- ۲۱۱ روزی که همه از هم فرار می کنند
- ۲۱۱ دل کندن از دنیا واجب است
- ۲۱۲ شمشیر نابود کننده گناهان است
- ۲۱۲ آدمی، گاهی وقتی با خدا دارد
- ۲۱۲ انسان به خاطر گناه، هیزم آتش جهنم می شود
- ۲۱۲ مسلمانان باید از خشم و عصبانیت پرهیز کنند
- ۲۱۳ بترس از روی که گریز گاهی نیست
- ۲۱۳ پرهیز از تنبلی
- ۲۱۳ همه چیز در قرآن هست
- ۲۱۴ پرهیز از فخر فروشی
- ۲۱۴ روزگار همواره در حال تغییر است
- ۲۱۴ برای جنگ ها مردانی است
- ۲۱۴ فرزند راز پدر خود است
- ۲۱۵ کرامت انسان
- ۲۱۵ واجب بودن حج بیت الله الحرام
- ۲۱۵ کار را که کرد؟ آن که تمام کرد
- ۲۱۶ به سوی خدا روی بیاورید
- ۲۱۶ هدف از آفرینش انسان، امتحان آدمی است
- ۲۱۶ آدمی، از گناه مبرا نیست
- ۲۱۶ وقتی بزرگواری می کنید به پایان برسانید

- ۲۱۶ خدا به هر چیزی دانا است
- ۲۱۷ بزرگواری انسان ها
- ۲۱۷ تلاش در رسیدن به بزرگواری
- ۲۱۸ ندوهگین مباشید
- ۲۱۸ از بت پرستی دوری کنید چون بت ها نمی شنوند
- ۲۱۸ خدا به انسان ظلم نخواهد کرد
- ۲۱۹ گروهی از مردم هدایت نمی شوند
- ۲۱۹ او بهترین خلق، در بهترین قرن است
- ۲۱۹ وای بر جمع کنندگان ثروت
- ۲۲۰ وای بر غیبت کنندگان
- ۲۲۰ از پرداخت زکات خود داری نکنید
- ۲۲۰ آیا افراد دانا و نادان یکسان هستند؟
- ۲۲۱ وقتی که آدمها درنده خو باشند
- ۲۲۱ وقتی که انسان بی بصیرت باشد
- ۲۲۲ درخواستی های خود شتاب نکنید
- ۲۲۲ افول کنندگان را نپرستید
- ۲۲۲ به بهشت جاودانه وارد شوید
- ۲۲۲ خداوند بدی ها را از بین می برد
- ۲۲۳ خدا به نفس ظلم نمی کند
- ۲۲۳ کسانی که هدایت نمی شوند
- ۲۲۳ برای خدا شریک قرار ندهید
- ۲۲۳ ابلاغ رسالت پیامبری
- ۲۲۴ شب زنده دار باش
- ۲۲۴ هم صدائی کائنات با خدا
- ۲۲۴ خسران آدمی
- ۲۲۵ برای نماز برخیزید
- ۲۲۵ صاحبان کتابی که فقط حمل کننده آن هستند

- عاشقانه مردن ۲۲۵
- خدا اراده مطلق دارد ۲۲۶
- خدا جماعت را مورد حمایت خود قرار می دهد ۲۲۶
- هیچ عملی خارج از احاطه خدا نیست ۲۲۷
- همه به سوی خدا بر می گردیم ۲۲۷
- شهیدان نزد خدا روزی داده می شوند ۲۲۷
- خدا را در همه حال تسبیح کنید ۲۲۸
- آمرزش خواستن از خدا ۲۲۸
- همه موجودات خدا را سجده می کنند ۲۲۸
- فساد کنندگان در روی زمین ۲۲۹
- آرامش انسان ۲۲۹
- کند همجنس پرواز با همجنس پرواز ۲۲۹
- نیکان در بهشت متنعم می شوند ۲۳۰
- مصلحت انسان با خداست ۲۳۰
- روزی انسان را می جوید ۲۳۰
- ابلاغ رسالت خدا توسط پیامبر اکرم (ص) ۲۳۰
- خدا عطا می کند ۲۳۰
- دانیان با نادانان برابر نیستند ۲۳۱
- خداوند نیازمندان را بی نیاز می کند ۲۳۱
- گروهی که نصیحت به آنان اثر نمی کند ۲۳۱
- روزی که آدمیان از هم فرار می کنند ۲۳۲
- خداوند هر آنچه را بخواهد انجام می دهد ۲۳۲
- ارزش قرض الحسنه ۲۳۳
- خداوند توبه پذیر است ۲۳۳
- نفرین برخی از مردم ۲۳۳
- پرهیز کردن از ربا و بی برکت کردن آن توسط خدا ۲۳۴
- وفاداری به عهد و پیمان ۲۳۴

۲۳۴	وفاداری به نذر.....
۲۳۵	روزی که گروهی سپید روی و گروهی سیاه روی شوند.....
۲۳۵	روزی که هیچ کس مالک کسی نیست.....
۲۳۵	روزی که پیامبر را خوار نکند.....
۲۳۵	مومنان به غیب ایمان می آورند.....
۲۳۶	بهترین مردم کیست؟.....
۲۳۶	راستگویی.....
۲۳۶	نمونه های دیگر اخلاق دینی و قرآنی در شعر.....
۲۳۷	ارزش های اخلاقی در شعر حافظ.....
۲۳۷	مفاهیم قرآنی و اخلاق و دینی در شعر نظامی.....
۲۳۷	احترام به پدر و مادر در قرآن کریم.....
۲۳۹	پرهیز از اسراف.....
۲۴۲	ادای امانت.....
۲۴۲	نکوهش خیانتکاران.....
۲۴۳	امانتداری یکی از صفات مومنان است.....
۲۴۳	پرهیز از خیانت ورزیدن به خدا.....
۲۴۶	وادی ایمن.....
۲۴۸	نکات اخلاقی.....
۲۵۰	شکر گزاری از نعمت های خداوند.....
۲۵۱	عمل صالح ماندگار است.....
۲۵۱	به اندازه سخن گفتن.....
۲۵۲	ارزش سخن گفتن از نظر سعدی.....
۲۵۲	سپاسگزاری موجب افزایش نعمت است.....
۲۵۲	پیامبر اکرم (ص) رحمت خداست.....
۲۵۳	پرهیز از خشم.....
۲۵۴	اخوان الشیاطین.....
۲۵۴	حکایت از سعدی درباره ظلوم و جهول.....

۲۵۴ نمونه هایی از واژه های قرآنی در اشعار شاعران
۲۵۵ توبه نصوح
۲۵۵ نامه اعمال
۲۵۵ سحر مبین
۲۵۶ به ریسمان خدا چنگ بزنید
۲۵۶ رسیدن به مقام محمود و پسندیده
۲۵۶ وان یکاد بخوانید
۲۵۷ اشارات قرآنی در اشعار شهریار
۲۵۸ دو منظومه صدای خدا
۲۵۹ جلوه های قرآنی در شاهنامه
۲۶۰ خشنودی خدا
۲۶۰ ویژگیهای دوست خوب
۲۶۱ انسان دوستی در اشعار فردوسی
۲۶۴ تجلی قرآن در اشعار ناصر خسرو
۲۶۹ همدردی با مومنان
۲۷۰ پرهیز از خودرایی
۲۷۰ نور بودن علم
۲۷۱ بی نهایت بودن خدا
۲۷۱ طلب علم
۲۷۱ جوینده یابنده است
۲۷۱ بلا برای دوستداران است
۲۷۲ چشم پوشی از حرام
۲۷۲ تلاش انسان
۲۷۲ نجات و راستگویی است
۲۷۳ رسیدگی به امور مسلمین
۲۷۳ ارزش انسانی با عقل است
۲۷۳ ارزش دوست

- ۲۷۴ خود داری از زیاده گویی
 ۲۷۴ تجلی آیات قرآن و احادیث در اشعار قاسم انوار
 ۲۷۵ طلب استغفار
 ۲۷۵ یاد دادن اسم حسنی به آدم
 ۲۷۵ هدف از آفرینش جهان
 ۲۷۶ جانشینی آدم
 ۲۷۶ کسانی که بدتر از چهارپایان هستند
 ۲۷۶ با کافران شدید باشید
 ۲۷۶ پرهیز از وسوسه شیطان
 ۲۷۷ مراقبه کردن از خود
 ۲۷۷ درهای بهشت باز می شود
 ۲۷۷ انسان خلیفه خداست
 ۲۷۸ خوردن شراب روحانی
 ۲۷۸ بیان قصص قرآن
 ۲۷۹ از سوء ظن نسبت به دیگران پرهیز کردن
 ۲۷۹ شهیدان راه مرده نینگارید
 ۲۷۹ هرکسی مطابق با سرشت خود عمل می کند
 ۲۸۰ به فکر معاش نباشید
 ۲۸۰ خدا خدا گفتن مومن و کافر فرق دارد
 ۲۸۱ فقر و تهیدستی زیانبار است
 ۲۸۱ برگرداندن امانت دیگران
 ۲۸۲ پرهیز از تقلید
 ۲۸۲ پیامبران الهی از مردم مزد نمی گرفتند
 ۲۸۳ آفت ها همواره انسان را احاطه کرده اند
 ۲۸۳ انسان همواره در عذاب است
 ۲۸۳ برخی مومن و برخی کافر آفریده شده اند
 ۲۸۴ پرهیز از اسراف در خوردن و آشامیدن

۲۸۴ شیطان انسان را فریب می دهد
۲۸۵ نتیجه گیری
۲۸۶ کتابنامه
۲۸۸ منابع اینترنتی

Copyright Protected

سپاس

قَوِّعَلَىٰ خِدْمَتِكَ يَا كَرِيمَ
«نامه پایانی» من آن تو
چشم بصیرت بتو بینا شده
«مَاعَرَفَ اللَّهُ» بخود خوانده‌اند
با تو تفکّر چه کند همسری؟
شافی آلام دل خستگان
روشنی دیده بینندگان
يَكْتُبُ الْأَعْمَالُ بِأَمْرِ الْكِتَابِ
هیچکس از ذات تو آگاه نیست
جلوه نمودی به همه کائنات
بند رهایی خم گیسوی تست
حمد و ثنا از همگان بر تو باد
جرعه فشان بر دل شخص غریب
از کرمت سفره دل باز کرد
نصرت تو بیشتر از پیش بود
شمس تویی ای شه نیکو نقاب
ما همه دیوان، تو سلیمان ما
حرمت نان و نمکت برده‌ایم
حق وفای نمکت کاشتن
حرمت معشوق نباید شکست
بنده همان به که سخن کم زند
بشکنند آن کس که به روی آوری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اول این نامه به عنوان تو
ای ز وجودت همه پیدا شده
از صفت خلق فرو مانده‌اند
ای که از اندیشه ما برتری
محرم اسرار زبان بستگان
چشمه پرنور فرورندگان
داور و روزی ده «يَوْمُ الْحِسَابِ»
جز تو کسی را به جهان راه نیست
از کرمت بود وجود و حیات
دامگه دلشدگان موی تُست
نوحه گرت عالم و «كُلَّ عِبَادِ»
جرعه‌کش خوان توام ای مجیب
فکرت من چون سخن آغاز کرد
کار من از طاقت من بیش بود
چون که سخن رفت از آن «أفتاب»
مرده دلانیم تویی جان ما
از سر خوانت نمکی خورده‌ایم
رسم نمک چیست؟ وفاداشتن
چون قلم وصف درآمد به دست
از جبروتت چه کسی دم زند؟
محترم آن کس که تو روی آوری

حکمت «تجلیل» نگر ای جمیل
ملجاء وی سلسله فاطمی است
خیل جهان را سرو سرهنگ بود
«سوره‌الاسرا»، سیر پرواز را
مثل علی کشته به محراب او
مفتخری در دو جهان «بختیار»

یار نمودی به من عقل «جلیل»
بارگهت، قیله‌گه «حاکمی» است
احمد مرسل که سرهنگ بود
«نون» و «قلم» بین و بخوان راز را
معدن علم است نبی، باب اولطف
لطف الهی چو شود بر تو یار

از کتاب «چشم‌ها را باید شست» بختیاری

Copyright Protected

پیشگفتار

اکثر شعرای فارسی برای مزین نمودن کلام و آراستگی گفتار خویش از مضامین دینی و قرآنی بهره‌ها برده‌اند. تبیین رسالت دینی با اشعار موزون و مهیج شاعران به صورت ساده و روان شکل گرفته و جای جای ابیات در دواوین شاعران آکنده از معارف دینی و قرآنی است. از آنجا که دین اسلام و مکتب قرآن، رسالت پرورش انسان را به عهده گرفته است بنابراین بهره‌مندی از مفاهیم قرآنی اجتناب ناپذیر است. بر این اساس شاعران و نویسندگان در طول تاریخ از مفاهیم قرآنی استفاده کرده و در راستای تعلیم، تربیت و پرورش قوای ذهنی و روحی انسان‌ها از آن بهره‌ها برده‌اند. شاعران نامدار پارسی همواره از آموزه‌های اخلاقی و دینی متأثر بوده‌اند.

«اخلاق» از جمله کلماتی است که در قرآن بیشتر بدان اشاره شده است. از گذشته‌های دور نیز در میان مردم به این واژه بیشتر توجه شده است. اخلاق در لغت به معنی خصلت و خو و عادت است که نشان از استفاده از توانایی‌های درونی انسانی دارد که می‌توان به گفتار، شنیدار اشاره کرد. در قرآن مردم را به داشتن اخلاق نیکو و نرم با مردم سفارش شده است. با مطالعه زندگی پیامبران و ائمه علیهم السلام به این نکته اخلاقی برمی‌خوریم که خوش رفتاری عامل موثری در ایجاد رابطه خوب و سالم با پیرامون خود است. اخلاق خوب و چگونگی ایجاد رابطه با مردم، جایگاه خوبی در میان توده مردم دارد. رگه‌های اخلاق در میان داستان‌های تاریخی و ادبیات کلاسیک و افسانه‌های ادبیات عامیانه مطرح شده است؛ گاه این رگه‌ها در ادبیات دینی، داستانی، تاریخی، فلسفی و حماسی نمود پیدا می‌کند. اسدی توسی صاحب لغت نامه فارسی (لغت فرس) در اشعار خود به اخلاق توجه

ویژه‌ای دارد. او می‌گوید:

ستیزآوری کار اهریمن است
ستیزه به پرخاش آبستن است
همیشه در نیک و بد هست باز
تو سوی در بهتری شو فراز

همچنین از شاخصه‌های مهم ادبی شاهنامه، آوردن آموزه‌های اسلامی و قرآنی و باورهای پهلوانی با مفاهیم اخلاقی‌ست طوری که از تلفیق مولفه‌های متنوع اثری ماندگار و شگرف به وجود آورده است.

بیاتا جهان را به بد نسپریم
به کوشش همه دست نیکی بریم
نباشد همه نیک و بد پایدار
همان به که نیکی بود یادگار
با مطالعه آثار ادبی یک حقیقت ثابت معلوم می‌گردد که جوانمردی و عیارپیشگی از ویژگی‌های اخلاقی ایرانیان است. فرامرزن خداداد در سمک عیار این صفت پرفضیلت را چنین بیان می‌کند:

«آن جوان گفت: ای مادر، مرا سرخ ورد نام است و از تو زاده‌ام، چون من مرد را گویند که غمز نکنی؟ و غمز و خیانت کار فرماییم؟ به یزدان دادار کردگار که اگر سمک را بینم تا زنده باشم، بندگی وی کنم. زینهار ای مادر، این ظن در حق من خطاست! اگر چنان است که با پدر من خیانت کرده‌ای و حرامزاده در وجود آمده باشم، روا باشد که از حرامزاده جز مفسدی و غمازی نیاید. ناچار فعل خود را پیدا کند و گواهی حرامزادگی در خود بدهد و اگر نه حلالزاده‌ام، بدان که از حلالزاده کار بد نیاید و غمازی نکنند...»

اگر نگاهی مختصر به مخزن الاسرار نظامی بیاندازیم بی شک نمود اخلاقیات را در آن خواهیم دید. نظامی با توجه به مضامین اخلاقی و اعتقاد به مبانی دینی، اثر چشمگیری در شعر فارسی گذاشت و ثابت کرد که شاعران می‌توانند صرف نظر از مدح و توصیف

شاهان و سلاطین، مسائل دینی و اخلاقی را مطرح می‌کنند.

مهر به خشنودی دلها گذار تا ز تو خشنود شود کردگار
دردستانی کن و درماندهی تات رسانند به فرماندهی

* * *

گرم شو از مهر و زکین سرد باش چون مه و خورشید جوانمرد باش
هر که به نیکی عمل آغاز کرد نیکی او روی بدو باز کرد

از جمله شاعران نامداری که به جنبه‌های اخلاقی توجه ویژه‌ای داشته، «سعدی» شیرین سخن بود. گلستان از شاهکارهای بی‌بدیل ادب فارسی است. اخلاق، تربیت، سیاست، تدبیر و آیین معاشرت در لایه‌های آن موج می‌زند. گرچه گلستان هشت باب و یک مقدمه دارد اما موضوعات مختلف اخلاقی و دینی و قرآنی در آن نمایان است. در هر اثر سعدی، چه در گلستان و چه در بوستان، اخلاق و تربیت مطرح شده و بحث‌های دینی و خداشناسی و سپاس حضرت حق به صورت آشکار بیان گردیده است.

«منت خدای را عزوجل که طاعتش موجب قربت است و به شکراندرش مزید نعمت. هر نفسی که فرو می‌رود مملکت حیات است و چون برمی‌آید مفرح ذات. پس در هر نفسی دو نعمت موجود است و بر هر نعمتی شکری واجب».

از دست و زبان که برآید کز عهده شکرس به در آید
بنده همان به که ز تقصیر خویش عذر به درگاه خدای آورد

از قصاید

چون زبردستیت بخشید آسمان زیردستان را همیشه نیک دار
از آثار دیگری که سرشار از عبرت، اندرز، حکمت و مسائل اخلاقی است، مرزبان نامه و

«کلیله دمنه است» که در لابلای حکایت و امثال آنها، نکته های اخلاقی مطرح شده است. نه تنها در شعر بلکه در نثر نیز آثار گرانقدری که موضوعات دینی و اخلاقی ذکر شده بسیارند. «تاریخ بیهقی» اثر ارزشمند ابوالفضل بیهقی پراز نکته های آموزنده و گفتار خردمندانه است که ذهن خواننده را برای دریافت حقایق اخلاقی به تفکر وامی دارد «... و هر بنده ای که خدای عزوجل او را خردی روشن عطا داد و با آن خرد که دوست به حقیقت اوست، احوال عرضه کند و با آن خرد دانش یار شود و اخبار گذشتگان را بخواند و کار زمانه خویش نگاه کند، بتواند دانست که نیکوکاری چیست...» ناصر خسرو قبادیانی از نخستین شاعرانی است که شعر را در خدمت مسائل اخلاقی، دینی و مکتبی به کار برد طوری که در نوشته های او، وصف معشوق و مدح شاهان وجود ندارد و تمام اشعار او رنگ و بوی کمال جویی و حقیقت طلبی دارد، او در گسترش فرهنگ ایرانی نقش مهمی را ایفا نمود.

اخلاق در قابوسنامه

از جمله آثاری که مبانی اخلاقی و آموزشی در آن قید شده، اثر ماندگار عنصرالمعالی «قابوسنامه» است. در این کتاب علاوه بر موضوعات مختلفی چون آیین مملکت داری، انواع مشاغل، روابط اجتماعی و فنون اداری، مسائل اخلاقی و... به کار رفته است.

ایمان به خدا

ایمان آوردن به به خداوند بزرگ، از توصیه های دینی است که بدان تکیه شده است. با نگاهی به مکاتب الهی و بشری معلوم می شود که نیاز انسان برای شناخت خدای لایزال همواره در فطرت و نهاد انسان ها به ودیعت گذاشته شده است.

قالوا آمنا برب العالمين. (الاعراف/ ۲۱) گفتند به خدای جهانیان ایمان آوردیم.

جاودان گفتند «آما برب العالمین» گفته ای در جادوی «انا لنحن الغالبون»

(سنایی/ ۵۳۴)

ساحران دیده عصائی را امین گفته «آما برب العالمین»

(مصیبت نامه/ ۱۲)

آمنا و صدقنا: ایمان آوردیم و تصدیق می کنیم.

بهر چه از اولیا گویند «رزقنی و وقفنی» بهر چه از انبیاء گویند «آمنا و صدقنا»

(سنایی/ ۵۷)

جهان و انجم و افلاک، انعام ترا گرفته به روزی صد هزاران بار «آمنا و صدقنا»

(وطواط/ ۲۹)

آمناهم: آنان را ایمنی داد.

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ أَدْخُلُوهَا بِسَلَامٍ آمِينَ. (الحجر/ ۴۵-۴۶)

هر کسی را به خدا گر چه خدا داد جزا آمنا را «آماهم» فسقا را «فسقوا»

(قاسم انوار/ ۲۶۸)

وَ جاوزنا بني اسرائيل البحر فاتبعهم فرعون و جنوده بغيا و عدوا حتى إذا ادركه الغرق قال

آمنتُ ... (يونس/ ۹۰)

فرعون ز فرعونى «آمنت» به جان گفته بر خرقة جان دیده ز ایمان تكلی دیگر

(شمس/ ۲۷۴/۲)

آمن الرسول بما أنزل إليه من ربه و المؤمنون كل آمن بالله و ملكته و كتبه و رسله ...

(بقره / ۲۸۵)

گفت از بهر قوت و قوت جان وز بنی «آمن الرسول» بخوان

(حدیقه/ ۲۱۱)

قرآن کسانی را که ایمان آورده و عمل صالح انجام دهند وعده بهشتی را می‌دهد که از زیر باغ‌های آن نهرها جاری است...

وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أَنْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ... (بقره/۲)

«آمنوا» نقش لوح خاطرشان «عملوا الصالحات» ظاهرشان

(هفت اورنگ/۱۱۵)

خداوند در قرآن مجید مردم را به «خدا ترسی» توصیه کرده است. زمانی که به پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: ای پیامبر از خدا بترس و تقوای الهی پیشه کن و از کافران اطاعت مکن و از منافقان پیروی مکن. همانا که خداوند دانای حکیم است.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تُطِعِ الْكَافِرِينَ وَالْمُنَافِقِينَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا. (الاحزاب/۱)

«اتق الله» نقاب روی عمل «لاتخافوا» خطاب دست امل

(حدیقه/۲۱۰)

پرهیز از دوستان بد کردار

مطابق با مفاهیم قرآنی که دوری از یار بد را تأکید کرده شاعران نیز پرهیز از یار بد را توصیه می‌کنند. سرمنشأ بسیاری از کردار ناپسند و ناشایست انسان متأثر از رفتارهای ناهنجار نادوستان و اطرافیان است.

اتَّقِ شَرَّ مَنْ أَحْسَنْتَ إِلَيْهِ. (مجمع الامثال ۱/۱۳۱ - نقل از مضامین مشترک/۳۸)

گفت حق است این ولی ای سیبویه «اتق من شر من احسنت اليه»

(مثنوی/۱۷۲)

قُلْ يَا عِبَادَ الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا رَبَّكُمْ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَأَرْضُ اللَّهِ وَاسِعَةٌ.

(الزمر/۱۰)

چون رسیدند آن نفر نزدیک او بانگ برزد هی کیانید « اتقوا »

(مثنوی / ۳۲۵/۱)

پرهیز از امیال نفسانی

پرهیز از تمایلات نفسانی از اهم موضوعات دینی است که در ابیات شاعران نیز بدان اشاره شده است. پیروی از هوی و هوس انسان را از رسیدن به فلاح و رستگاری باز می‌دارد. به فراموشی سپردن اخلاقیات و مفاهیم قرآنی موجبات انزوای روحی و معنوی انسان را فراهم می‌آورد.

اتقوا ان الهوی حیض الرجال.

ای رفیقان زین مقیل وز آن مقال «اتقوا ان الهوی حیض الرجال»

(مثنوی / ۴۴۰/۳)

دعا در قرآن

نقش دعا در میان تعالیم دینی بسیار پررنگ است. در بیشتر ادیان الهی توسل به خدا، ذکر و یاد او از اهم موضوعات مذهبی به شمار می‌رود. پرواضح است که خداوند ندای کسی را که او را بخواند پاسخ خواهد داد.

وَ إِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ اجِيبْ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَا فَلَيْسَ تَجِيبُوا لِي وَلِيَوْمَنُوا بِئِ لَعَلَّهُمْ

یرشدون. (بقره / ۱۸۶)

گر باورم نداری، مصداق این سخن آنک « اجیب دعوه داعی اذا دعا » ست

(کمال الدین / ۱۸)

ادعوا ربکم تضرعاً و خفیهً إِنَّهُ لَا يُجِيبُ الْمُعْتَدِينَ. (الاعراف / ۵۵)

انسان در هر حالی که خداوند بزرگ را بخواند، خدا دعای او را می‌شنود و آن را

استجابت می کند .

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي اَدْعُو اِلَى اللّٰهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ اَنَا وَمَنْ اَتَّبَعْنِي وَسُبْحَانَ اللّٰهِ وَمَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ.

(یوسف/۱۰۸)

بر او ختم آمده پایان این راه بدو منزل شده «ادعوا الی الله»

(گلشن راز/۶۸)

شاه این راه کز سر معنی بود «ادعوا الی الله»ش دعوی

(هفت اورنگ/۱۱۷)

خداوند می فرماید: مرا بخوانید تا اجابت کنم شما را.

به «ادعونی» توسل کردگانیم به امر «استجب» اخبار خوانیم

(الهی نامه/۳۰۷)

گفت «ادعونی» خدا اندر کلام استجابت از من آید بر دوام

(رباب نامه/۳۷۷)

استجب هذا الدعا فی شانہ یا مستجیب.

گفتی ز روی لطف که ادعونی استجب بنگر به سوی ما و هزاران دعاشنو

(نسیمی/۱۹۵)

تمام کردن نیکی به دیگران

شاید پندار بسیاری بر این باور باشد که انسان باید در مقابل نیکی‌های دیگران بر خورد مناسب داشته باشد اما قرآن با یک گام به جلو، نیکی به کسانی که بدی هم کرده‌اند، توصیه می کند.

أَحْسَنَ اِلٰى مَنِ اسَا: نیکی کن به کسی که بدی کرد.

بدی را بدی سهل باشد جزا اگر مردی «احسن الی من اسا»

(بوستان/۱۰۵)

احسن الله جزاءه: خداوند به او پاداش نیکو دهد.

از کریمی که تویی هر که حدیث تو شنید نتواند که نگوید «احسن الله جزاه»

(فرخی/۳۵۲)

هر کسی کوچکترین نیکی به دیگران داشته باشد بیشتر از نیکی خودش، مشمول رحمت الهی خواهد بود. کار را انجام ندادن بهتر از ناقص گذاشتن آن است.

ادفع الدرهم خذ منه عناقید رطب: درهم بده و با آن خوشه‌های خرما را در چنگ بگیر.

گفتم آن زلف تو کی گیرم در دست بر بگفت

«ادفع الدرهم خذ منه عناقید رطب»

(سنایی/۶۹)

اذا ابدات بالاحسان تمم فما الاحسان الا بالتمام

(ابن یمن/۵۳۴/۶۲۴/۶۲۵)

آنگاه که نیکی را آغاز کردی به پایان برسان زیرا بخشنده‌گی وجود ندارد مگر آنکه کامل باشد.

اذا ابدات بالاحسان فاتمم
و لم ار فی عیوب الناس شیئاً
فما الاحسان الا بالتمام
کنقص القادرین علی التمام

(متنبی/۴۸۳/نقل از امثال و حکم/۱/۲۳۴)

اذا ابدات بالاکرام تم فما الاکرام الا بالتمام

(همام/۱۸۴)

آنگاه که نیکی را آغاز کردی به پایان برسان زیرا بخشنده‌گی وجود ندارد مگر آنکه کامل باشد. ناقص انجام دادن کار به منزله پرهیز از احسان و نیکی است.